

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
השירות הפסיכולוגי חינוכי

מבצע "חרבות ברזל" || תיווך לתלמידים של טקס הלוויה וניחום אבלים

שיחה עם תלמידים על אודות מנהגי האבלות, ההלוויה וניחום האבלים, היא משימה חשובה עת מדובר על פרידה מאדם קרוב לתלמידי הכיתה או לאחד מהם. את השיחה אפשר לנהל רק אחרי שהתקיימה בכיתה שיחה מקצועית ומוגנת בה שיתפנו את הכיתה באשר אירע, על פי עקרונות "ליווי, תמיכה ושיח עם תלמידים בעקבות בשורה מרה". טרם השיחה חשוב לערוך מיפוי מעגלי פגיעות ולוודא מתן מענה אישי לכל תלמיד ותלמידה שזקוקים לו.

את השיחה חשוב להתאים לתרבות ולקהילה, לגיל התלמידים, ליכולתם הרגשית הקוגניטיבית ולמידת הקירבה לאירוע. התלמידים מגיעים לשיחה ממגוון התנסויות, עבור חלקם תהיה זו התמודדות ראשונה עם לוויה של אדם קרוב, באחרים המצב יציף זיכרונות כואבים ויש כאלה שהנושא יעורר פחד ורתיעה. מתוך כך, ננהל את השיחה ברגישות ונשים לב לתגובות ייחודיות.

הלוויה

- נוודא שהתלמידים מכירים את המושג הלוויה ובמידת הצורך נסביר אותו (ההלוויה היא טקס פרידה מאדם שמת).
- נדגיש כי לעדות שונות ולדתות שונות מנהגים שונים בעת ההלוויה.
- הבחירה אם ללכת להלוויה היא של התלמיד ושל הוריו. בהתאם לצורך, אפשר להיוועץ באנשי המקצוע. חשוב להעניק לגיטימציה למי שמרגיש שאין זה נכון עבורו להשתתף בהלוויה. אפשר לחשוב יחד על דרכים חלופיות ומשמעותיות לבטא את התמיכה והצער, כגון התכנסות בבית חבר, כתיבת מכתב, ביקור בשבעה ועזרה.
- בזמן ההלוויה ולאחריה צוות בית הספר יהיה נגיש לתלמידים הזקוקים לשיח ולעיבוד רגשי.
- לגבי תלמידים אשר משפחתם בוחרת שישתתפו בהלוויה לאור קירבתם לנפטר, יש לוודא כי ילוו בהלוויה ולכל אורכה על-ידי ההורים או על ידי מבוגר משמעותי (דוד, שכן...).
- הנחיות פיקוד העורף לביצוע הלוויות ניתן למצוא ב**קישור**, תחת סעיף "התקהלויות ושירותים".

ניחום אבלים

בימי האבל שאחרי הלוויה, האבלים, בני משפחתו של האדם שנפטר, מתכנסים בביתו. במהלך ימי האבל נהוג לבקר אותם ולהביע השתתפות בצערם. חשוב לתאר לתלמידים מראש איך נראה בית אבלים ולהעניק להם מידע וכלים על ההתנהלות המקובלת. ללמדם משפטים כגון "אני משתתף בצערך" ולהסביר שגם לחיצת-יד חמה או הנהון, ללא מילים, מעבירים מסר של השתתפות בצער. הבחירה באם ללכת לניחום אבלים היא של התלמיד והוריו, וחשוב שהתלמידים ידעו שיש להם בחירה. אם הולכים כקבוצה מהכיתה, הדבר מותנה ביידוע ההורים ובהסכמתם.

- לקראת ההלוויה וביקורי הניחומים, יש לפעול בהתאם לבקשות המשפחה האבלה.
- נעדכן את התלמידים בפרטי הזמן והמקום של ההלוויה והשבעה.
- הנחיות פיקוד העורף לביצוע הלוויות ניתן למצוא ב**קישור**, תחת סעיף "התקהלויות ושירותים".
- בקרב הבוגרים, רצוי שביקורי הניחומים יתקיימו בקבוצות קטנות ולשם כך יש לחלק את תלמידי הכיתה בהתאם ולתכנן את סדר הביקורים, כך שישמר רצף יום-יומי של ביקורים.
- כשמדובר בגיל צעיר וההורה מחליט שהילד ילך לניחום האבלים, חשוב שהילד ילך בליווי הוריו.
- במקרה של מוות של איש צוות מומלץ לידע ולשתף את הפיקוח, הרשות והסתדרות המורים על פרטי ההלוויה וניחום האבלים.